

WAGENINGEN UR

For quality of life

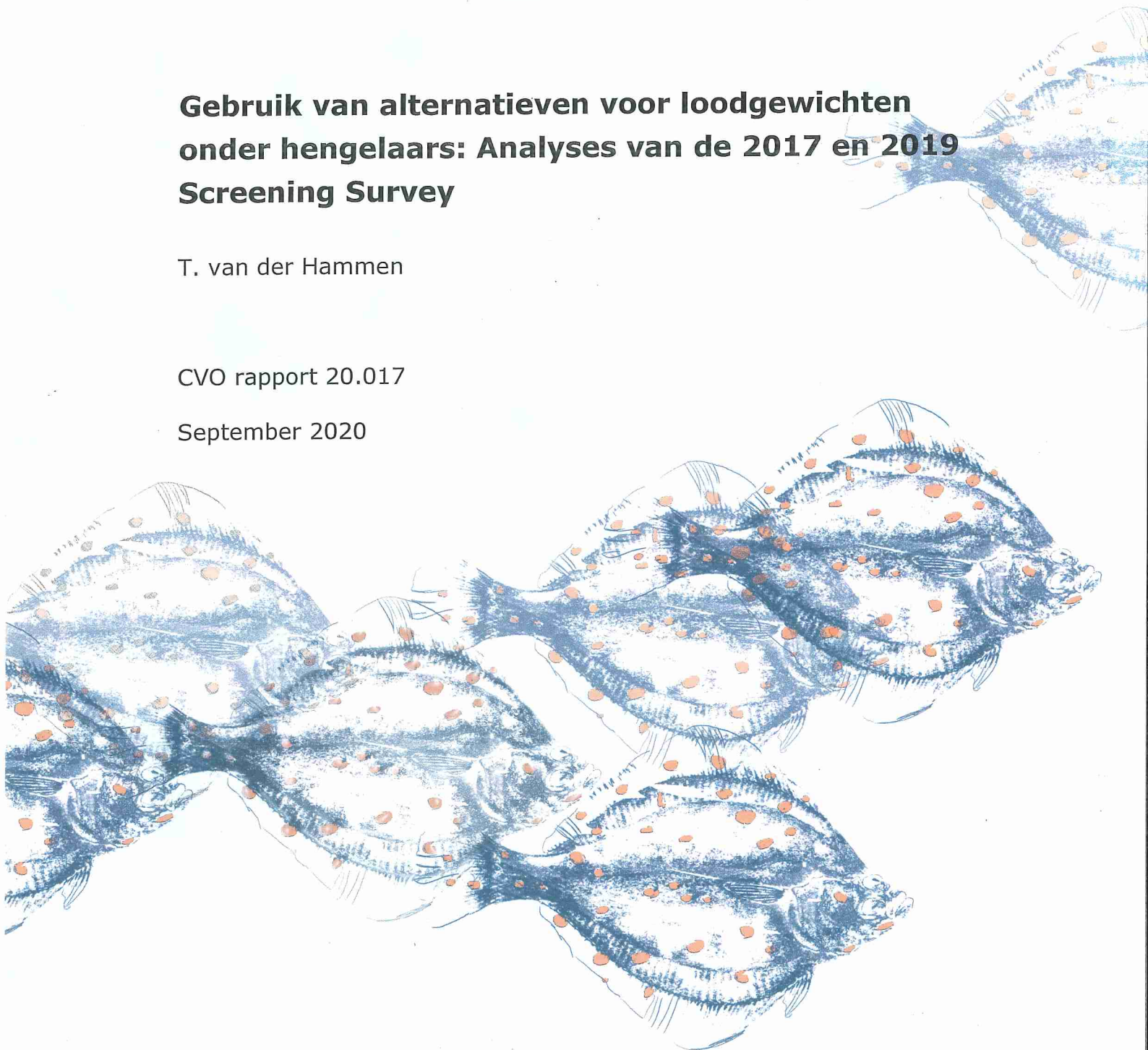
**Stichting Wageningen Research
Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)**

**Gebruik van alternatieven voor loodgewichten
onder hengelaars: Analyses van de 2017 en 2019
Screening Survey**

T. van der Hammen

CVO rapport 20.017

September 2020

Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)

Stichting Wageningen Research Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)

Gebruik van alternatieven voor loodgewichten onder hengelaars: Analyses van de 2017 en 2019 Screening Survey

T. van der Hammen

CVO rapport: 20.017

Opdrachtgever:
Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
T.a.v. de heer L. Gorissen
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Projectnummer: 4311216008-RecFish

BAS code: WOT-05-001-009

Publicatiedatum: September 2020

Stichting Wageningen Research
Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)
Postbus 68
1970 AB IJmuiden
Tel. 0317-487418
Fax. 0317-487326

Bezoekadres:
Haringkade 1
1976 CP IJmuiden

Digital Object Identifier (DOI): <https://doi.org/10.18174/530055>

© 2020 CVO

De Stichting Wageningen Research -
Centrum voor Visserijonderzoek is
geregistreerd in het Handelsregister
Gelderland nr. 09098104,
BTW nr. NL 8089.32.184.B01

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever
hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport
mag weergegeven en/of gepubliceerd worden, gefotokopieerd of
op enige andere manier gebruikt worden zonder schriftelijke
toestemming van de opdrachtgever.

CVO rapport NL V07

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Samenvatting.....	4
1 Inleiding.....	5
2 Methode.....	6
3 Resultaten.....	6
4 Conclusie.....	8
5 Literatuur.....	9
Ondertekening.....	10

Samenvatting

De Green Deal Sportvisserij Loodvrij is een overeenkomst tussen de ministeries van EZK, LNV, IenW en VWS, de Unie van Waterschappen, Natuurmonumenten, Dibevo en Sportvisserij Nederland en heeft als ambitie om in de periode tot 2027 het gebruik van lood binnen de sportvisserij volledig af te bouwen en het gebruik van alternatieven voor een loodgewicht te stimuleren. In deze rapportage wordt de tweejaarlijkse Screening Survey, uitgevoerd in opdracht van Wageningen Marine Research (WMR) geanalyseerd om inzicht te verkrijgen in gebruik van alternatieven voor loodgewichten. De resultaten laten zien dat het percentage van hengelaars dat in de Screening Survey heeft aangegeven ten minste eenmaal in die jaren een loodalternatief te hebben gebruikt is gestegen van 10% in 2017 naar 17% in 2019.

1 Inleiding

Met de Green Deal-aanpak wil de overheid vernieuwende, duurzame initiatieven uit de samenleving de ruimte geven. Vanuit deze aanpak is een programma opgestart met als doel het gebruik van loodgewichten door hengelaars te verminderen. Loodgewichten kunnen worden verloren, waarmee schade aan het ecosysteem kan worden aangericht (Klein & Vink 2013). De Green Deal Sportvisserij Loodvrij ([deal GD222](#)) is een overeenkomst tussen de ministeries van EZK, LNV, IenW en VWS, de Unie van Waterschappen, Natuurmonumenten, Dibevo en Sportvisserij Nederland en heeft als ambitie om in de periode tot 2027 het gebruik van lood binnen de sportvisserij volledig af te bouwen. Om deze ambitie te bereiken zetten de partijen zich in om met een gezamenlijke aanpak op grond van deze Green Deal als eerste stap in 2021 een reductie van het loodgebruik in de sportvisserij te realiseren van ten minste 30%. Het gebruik van alternatieven voor een loodgewicht zoals ijzer, steen, glas of beton vermindert het gebruik en verlies van lood.

Gedurende de looptijd van deze Green Deal wordt het tweejaarlijkse Recreatieve visserij onderzoek, uitgevoerd door Wageningen Marine Research (WMR) in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), gebruikt om inzicht te verkrijgen in het loodgebruik. Het recreatieve visserij onderzoek¹ loopt sinds 2009 en bestaat uit 2 delen: a) de Screening Survey en b) de Logboek Survey, welke beide tweejaarlijks worden uitgevoerd door WMR en marktonderzoeksbureau Kantar. De Screening Survey, waaraan een groot aantal personen meedoet (~ 95.000) heeft als doel het bepalen van het totaal aantal recreatieve vissers in Nederland en hun demografisch profiel. In december 2017 en december 2019 zijn er in de Screening Survey naast de gebruikelijke vragen ook vragen gesteld over het gebruik van loodalternatieven, wanneer een deelnemer aangaf recreatief te hebben gevist. De resultaten van de Screening Survey in 2017, ten aanzien van het gebruik van loodalternatieven, zijn beschreven in een eerdere rapportage (van der Hammen 2018).

Vervolgens wordt in de Logboek Survey een beperkt aantal hengelaars (~ 2.500) gevraagd om een jaar lang een logboek bij te houden en deze online door te geven aan Kantar. In de logboeken worden zowel vistrip gegevens (vistuig, locatie, tijd) als vangstgegevens (soort, lengte, meegenomen of teruggezet) geregistreerd. In de Logboek Survey van maart 2018 tot maart 2019 en van maart 2020 tot maart 2021 zijn specifieke vragen opgenomen over het gebruik van lood en loodalternatieven en het verlies van lood in de hengelsport. De resultaten van de Logboek Survey van 2018-2019 ten aanzien van deze specifieke vragen, zijn beschreven in een eerdere rapportage (van der Hammen 2019a).

Deze rapportage gaat, op basis van de resultaten van de Screening Surveys 2017 en 2019, in op het aantal recreatieve hengelaars in Nederland en gaat vervolgens in op de resultaten van de vragen in de Screening Survey over het gebruik van loodalternatieven. In dit kader worden in deze korte rapportage de volgende vragen behandeld:

- *Hoeveel in Nederland woonachtige hengelaars zijn er?*
- *Met welke loodalternatieven wordt er door in Nederland woonachtige hengelaars gevist?*
- *Is het percentage in Nederland woonachtige hengelaars dat met loodalternatieven vist veranderd sinds de vorige Screening Survey in 2017?*

¹ De Europese Data Collectie Verordening (EU 1004/2017 en het besluit EU 1251/2016 van de Europese Commissie) verplicht lidstaten tot het verzamelen van data met betrekking tot de omvang van de recreatieve visserij op aal, kabeljauw, zeebaars, zalm, haaien en roggen in de Noordzee en op aal en zalm in de binnenwateren.

2 Methode

In samenwerking met WMR (Wageningen Marine Research) voert Kantar om het jaar in december een online Screening Survey uit onder ongeveer 95.000 personen (~ 50.000 huishoudens). Kantar beschikt over een database met deze huishoudens die voldoen aan de zogenaamde 'gouden standaard'. Dit houdt in dat de database representatief is voor Nederland met betrekking tot demografie (leeftijd, geslacht, opleidingsniveau etc.) en met betrekking tot woonplaats. Het hoofddoel van de Screening Survey is om te bepalen hoeveel recreatieve vissers er in Nederland zijn. Daarvoor worden de deelnemers gevraagd of ze in het afgelopen jaar hebben gevestigd in zoet en/of in zout water en met welk vistuig. Ook wordt de deelnemers gevraagd een schatting te geven van hun visfrequentie (hoeveel vistrips er zijn gemaakt in het betreffende jaar). Iedereen die minstens eenmaal recreatief heeft gevestigd in het betreffende jaar, wordt gekenmerkt als een recreatieve visser. In de twee meest recente Screening Surveys (december 2017 en december 2019), zijn er naast deze gebruikelijke vragen over deelname in de recreatieve visserij (zie van der Hammen 2019b), de volgende twee vragen over het gebruik van loodalternatieven gesteld:

- 1) *Heeft u afgelopen jaar* wel eens gebruikgemaakt van een alternatief voor een loodgewicht?*
nee
*ja, glas, steen kiezel of beton***
ja, een ander metaal (ijzer, messing, tungsten/wolfram)
ja, iets anders

- 2) *Zo ja, hoe vaak (bij hoeveel vistrips) in het afgelopen jaar* heeft u een alternatief voor een loodgewicht gebruikt? Indien u dit niet meer weet, kunt u dan een schatting maken?*

* 2017 of 2019

** in 2017 waren mogelijke antwoorden: "ja, glas" of "ja, steen" i.p.v. "ja, glas, steen kiezel of beton".

De vragen zijn gesteld aan de deelnemers die hebben aangegeven dat ze in 2017 of in 2019 recreatief hebben gevestigd. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen zout- en zoetwater vissers. Deze rapportage gaat alleen over de hengelaars (95%-99% van de recreatieve vissers is hengelaar); degene die hebben aangegeven met een andere vistuig (zoals staand want) te hebben gevestigd, zijn niet meegenomen. Ook zijn in deze rapportage alleen deelnemers met een leeftijd van 6 jaar of ouder meegenomen. De uitkomsten uit de survey in 2019 worden vergeleken met die uit 2017. Hierbij zijn er kleine aanpassingen van de resultaten van 2017 in vergelijking met de eerdere rapportage (van der Hammen 2018), vanwege de selectie van deelnemers van 6 jaar of ouder en vanwege de verwijdering van enkele respondenten uit de dataset (pers. comm. Kantar).

3 Resultaten

Aantal hengelaars

Tabel 1 vermeldt het aantal personen vanaf 6 jaar, dat in de Screening Survey heeft aangegeven met een hengel in het zoet, respectievelijk zout water te hebben gevestigd. De resultaten laten zien dat in 2017 7.0% van de deelnemers vanaf 6 jaar aangegeven heeft minstens 1 keer recreatief met de hengel gevestigd te hebben, in 2019 was het percentage substantieel omlaag gegaan naar 5.3%. Doordat de meeste zoutwatervissers ook in het zoete water vissen, betreft het totaal geen optelling van de vermelde aantallen zout- en zoetwater hengelaars. Door extrapolatie van deze percentages zijn de in tabel 1 genoemde aantallen hengelaars vanaf 6 jaar, onder "In Nederland", tot stand gekomen. Hieruit blijkt dat het merendeel van deze hengelaars vist in zoet water.

Tabel 1. Aantal deelnemers (vanaf 6 jaar en ouder) van de Screening Surveys in 2017 en 2019, de aantallen en percentages zoet- en zoutwaterhengelaars op grond van deze survey; de geschatte aantallen zoet- en zoutwater hengelaars en totale aantal hengelaars in Nederland (6 jaar of ouder) op basis van deze survey.

		2017	2019
Screening Survey	Totaal aantal deelnemers (>=6)	88.040	95.506
	Zoet water hengelaars (>=6)	5.481 (6.2%)	4.375 (4.6%)
	Zout water hengelaars (>=6)	2.889 (3.3%)	1.749 (1.8%)
	Totaal aantal hengelaars (>=6)	6.129 (7.0 %)	5.018 (5.3 %)
In Nederland	Bevolking (>=6)	16.027.127	16.240.891
	Zoet water hengelaars (>=6)	1.004.561	743.973
	Zout water hengelaars (>=6)	529.498	297.419
	Totaal aantal hengelaars (>=6)	1.123.327	853.316

Gebruik van loodalternatieven

Tussen 2017 en 2019 is het percentage hengelaars dat aangegeven heeft dat ze wel eens van een loodalternatief gebruik hebben gemaakt gestegen van 10% naar 17% (Tabel 2). De stijging zie je zowel bij hengelaars met een lage jaarlijkse visfrequentie (hoeveel vistrips de hengelaar aangegeven heeft te hebben gemaakt in 2017 of 2019) als bij hoge visfrequentie. Hoe hoger de visfrequentie, hoe hoger het percentage hengelaars dat aangeeft een alternatief voor lood te hebben gebruikt: bij een visfrequentie van 1-5 jaarlijkse vistrips is het percentage gestegen van 5% in 2017 tot 11% in 2019, bij een visfrequentie van 6-10 vistrips per jaar is het gestegen van 9% naar 17% en bij een visfrequentie van meer dan 10 vistrips per jaar is het percentage gestegen van 19% naar 29%. Hengelaars die vaker een vistrip maken, hebben dus vaker aangegeven tenminste één keer een loodalternatief te hebben gebruikt in 2019 ten opzichte van 2017 (Tabel 2).

Tabel 2 Percentage hengelaars die aangegeven hebben een alternatief voor lood hebben gebruikt in 2017 of in 2019 met verdeling over de visfrequentie categorieën. Tussen haakjes is aangegeven hoeveel hengelaars dit hebben aangegeven.

% hengelaars dat een Loodalternatief heeft gebruikt	Jaarlijkse visfrequentie			Alle hengelaars
	1-5	6-10	>10	
2017	5% (144)	9% (106)	19% (307)	10% (557)
2019	11% (241)	17% (158)	29% (353)	17% (752)

Vistrips

De cijfers uit bovenstaande paragraaf hebben betrekking op het minstens eenmaal gebruiken van een loodalternatief in 2017 of 2019. Dit zegt maar weinig over hoe vaak loodalternatieven in totaal worden gebruikt. In de survey is ook gevraagd naar het aantal vistrips waarbij een loodalternatief is gebruikt. Net als in 2017 heeft in 2019 het grootste gedeelte van de hengelaars die aangeven wel eens een loodalternatief te hebben gebruikt dat bij 1-3 vistrips gedaan. Dit percentage is echter verlaagd van 48% naar 42% tussen 2017 en 2019 (Tabel 3). Het percentage hengelaars dat aangegeven heeft bij 4-10 vistrips of bij > 10 vistrips een alternatief voor lood te hebben gebruikt, is wel opgelopen van 35% naar 38% (4-10) en van 17% naar 20% (>10 vistrips, Tabel 3).

Tabel 3 Percentage hengelaars dat aangeeft bij 1-3, 4-10 of > 10 vistrips gebruikt te hebben gemaakt van een loodalternatief. Tussen haakjes is aangegeven hoeveel hengelaars dit hebben aangegeven.

% hengelaars	<i>Aantal vistrips met loodalternatief</i>		
	1-3	4-10	>10
2017	48% (265)	35% (197)	17% (95)
2019	42% (316)	38% (287)	20% (149)

Type alternatief

De vragen over het type alternatief zijn iets anders gesteld in 2019 dan in 2017, waarbij in 2019 ook kiezel en beton zijn toegevoegd (pers. comm. Sportvisserij Nederland). In beide jaren was een ander metaal dan lood het meest gebruikte alternatief, wat gestegen is van 5% naar 9%. Daarnaast gebruikte in 2017 4% wel eens steen en 2% wel eens glas. In 2019 gebruikte 8% wel eens glas, steen, kiezel of beton (Tabel 4).

Tabel 4 Percentage hengelaars die wel eens glas, steen, een ander metaal of iets anders als alternatief voor lood te hebben gebruikt

% hengelaars	<i>Glas</i>	<i>Steen</i>	<i>Ander metaal*</i>	<i>Iets anders</i>
2017	2%	4%	5%	1%
2019	Glas/steen/kiezel/beton 8%		9%	2%

* (ijzer, messing, tungsten/wolfram)

4 Conclusie

Het hier gepresenteerde onderzoek laat zien dat het gebruik van loodalternatieven onder hengelaars is toegenomen tussen 2017 en 2019. Het percentage van hengelaars dat heeft aangegeven ten minste eenmaal in die jaren een loodalternatief te hebben gebruikt is gestegen van 10% naar 17%.

Bij de resultaten uit de Screening Survey moet wel een kanttekening worden geplaatst. De Screening Survey is een zogenaamde 'Recall Survey'. Dit is een type survey waarbij deelnemers gevraagd wordt zich iets te herinneren dat in het verleden (in dit geval tot 12 maanden) heeft plaatsgevonden. De deelnemers aan de Screening Survey is gevraagd om zich te herinneren óf en hoe vaak ze het hele jaar met een loodalternatief hebben gevist. Een 'Recall Survey' resulteert vaak in een (soms flinke) overschatting van de uitkomsten (Tarrant 1993). Hierdoor zijn de resultaten van een Screening Survey minder nauwkeurig in vergelijking met een survey die direct na de gebeurtenis plaats vindt. Daardoor zijn de resultaten van dit onderzoek niet één op één te vergelijken met de uitkomsten van de Logboek Survey uit 2018-2019 (van der Hammen 2019a), waarbij informatie over het gebruik van lood en loodalternatieven direct wordt genoteerd en binnen een maand wordt doorgegeven.

De resultaten van beide Screening Survey's laten een ander beeld zien dan de resultaten uit de Logboek Survey van 2018-2019 (van der Hammen 2019a). In de Logboek Survey werd door minder hengelaars aangegeven dat er met een loodalternatief is gevist dan er in de Screening Survey werd aangegeven, namelijk 7.2% van de zoutwatervissers en 4.1% van de zoetwatervissers (van der Hammen 2019a). Dit suggereert dat de getallen die in deze rapportage over de Screening Survey zijn gepresenteerd een overschatting zijn. Echter, de resultaten uit de Screening Survey's van 2017 en 2019 zijn wel goed met elkaar te vergelijken. Er kan daardoor worden geconcludeerd dat het gebruik van loodalternatieven is toegenomen.

5 Literatuur

Klein, J. & Vink, J. 2013. Emissie van lood naar de Nederlandse zoete en zoute wateren door verlies van vislood in de sportvisserij. Deltares rapport: 1208176-000

Tarrant, M. A., Manfredo, M. J., Bayley, P. B., and Hess, R. 1993. Effects of recall bias and nonresponse bias on self-report estimates of angling participation. *North American Journal of Fisheries Management*, 13: 217 –222

Van der Hammen, T. 2018. Gebruik van alternatieven voor loodgewichten in de recreatieve visserij in 2017. CVO rapport: 18.006

Van der Hammen, T. 2019a. Loodverlies en het gebruik van loodvervangers in de sportvisserij (2018 - 2019), CVO rapport: 19.016A

Van der Hammen, T. 2019b. Recreational fisheries in the Netherlands: Analyses of the 2017 screening survey and the 2016 – 2017 logbook survey. CVO report: 18.025

Ondertekening

Rapport 20.017

Projectnummer: 4311216008-RecFish

Dit rapport is met grote zorgvuldigheid tot stand gekomen. De kwaliteit is intern getoetst door een collega-onderzoeker en hoofd CVO.

Akkoord: S. Neitzel
Onderzoeker

Handtekening:

Datum: 1 september 2020

Akkoord: Ing. S.W. Verver
Hoofd WOT, Centrum voor Visserijonderzoek

Handtekening:

Datum: 1 september 2020